

פטורי עובדים

שאלת פטורי עובדים שהתעוררה בזמן האחרון, כאשר עיקר טענת החברות היא שעליהן להתאים עצמן לכלכלת השוק וההשפעות העתידיות, על כן עליהן לנקוט בדרכי צמצום ויעול, כך שאם חפצים חיים הן עליהן לפטר הרבה עובדים. מאידך התעוררו תביעות נגדיות שהמדינה משקיעה במפעלים אלו וא"כ החברות חייבות לחברה הישראלית בארץ, כמו כן הועלתה טענה שמנהלי החברה משתכרים משכורות ענק ועל כן עליהם תחילה להפחית בשכרם ורק לאחר מכן לפטר את העובדים.

חובת העובד והמעביד

כל מערכת עובד ומעביד בארץ מבוססת על דין תורה וכן על פי הכלל שיש לנהוג כמנהג המדינה. על כן כל דבר חוזה יש לקיימו על כל פרטיו, וכל הזכויות המוקנות לעובדים מצד הדין וכן מנהג המקובל בארץ חייבים לתת לפועלים אם רוצים לפטרם. כמו כן זמן הפיטורין וההתראה חייבים להיות על פי החוזים הקיימים.

יחס שכר המעביד והעובד

הלכתית אין קשר בין שכר המעביד והעובד, כמו כן עם תום עבודת העובד בעל הבית איננו חייב לחזור ולהעסיקו, אלא א"כ ישנה התחייבות חוזית או הבטחה בעל פה. על כן שכרו של המעביד איננו שייך לשאלתה הפיטורין. אמנם אם המדינה נותנת למעביד כספים והטבות היא יכולה להתנות אותם במניעת פיטורי עובדים או בכל תנאי אחר, כדין כל דבר שבממון שתנאו קיים.

כמו כן נראה שאם לא התנו את נתינת הכספים בייצור והעסקת מספר עובדים, אי אפשר כעת לטעון כלפי בעלי המפעל שהם מחוייבים להעסיק עובדים לא יעילים או עקב שינויים מבניים.

חיוב צדקה

הרמב"ם (הל' מתנות עניים פ"י ה"ז) כתב:

שמנה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו, מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זה המחזיק ביד ישראל שמך ונותן לו מתנה או הלואה או עושה עמו שותפות או ממציא לו מלאכה כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לבריות לשאול, ועל זה נאמר והחזקת בו גר ותושב וחי עמך כלומר החזק בו עד שלא יפול ויצטרך.

המצוה היא שלא ימוט אדם, וכפי שחז"ל אמרו שחמור הנושא משא, כל זמן שהמשא על גב החמור אפילו אדם אחד יכול לתקנו במקומו, אבל כאשר נפל חמשה אנשים קשה להם להטעינו. לכן כל פטורי פועל שיש חשש שמא לא ימצא עבודה ויבוא לידי עניות, יש להשתדל לעזור לו, אמנם אין זה חובה מדיני פועלים אלא מדיני צדקה. נראה שכל מפעל מרויח צריך לתת מעשר כספים מרווחיו, ועל כן חובה ראשונה היא לתת את המעשר כספים של המפעל, לפני חלוקת רווחים ודיונדנים לבעלי מניות, לעזור לפועלים שיכולים חלילה לפול ולמוט ידם. (החפץ חיים באהבת חסד ח"ב פכ"א האריך בבאור אופני מצווה זו).

חובת בעל המפעל לעשות צדקה עם הפועלים היא קודמת לנתינת צדקה לאחרים, מכיוון שהפועלים שלו סמוכים על שולחנו, א"כ הם כקרוביו ובצדקה הדין הוא ש"הקרוב קרוב קודם". בעל המפעל צריך לסייע בידי הפועל אולם אם איננו רוצה לעבוד או למצוא עבודה אחרת, על כך כתב בכלי יקר (שמות כג, ה):

מכאן תשובה על מקצת עניים בני עמינו המטילים את עצמם על הציבור ואינן רוצים לעשות בשום מלאכה אף אם בידם לעשות באיזו מלאכה או איזה דבר אחר אשר בו יכולין להביא שבר רעבון ביתם, וקוראים תגר אם אין נותנים להם די מחסורם, כי דבר זה לא צוה ה' כי אם עזוב תעזוב עמו הקם תקים עמו כי העני יעשה כל אשר ימצא בכוחו לעשות ואם בכל זה לא תשיג ידו, אז חייב כל איש מישראל לסעדו ולחזקו וליתן לו די מחסורו אשר יחסר לו, ועזוב תעזוב אפילו עד מאה פעמים

לסיכום

- א. בעל המפעל שרוצה לפטר עובדים חייבים לתת להם את כל הזכויות המגיעות להם על פי דין תורה וחוקי המדינה.
- ב. אין חובה לקצץ בשכר בכירים קודם לפטורי עובדים.
- ג. חובה על בעלי המפעל שרוצים לפטר עובדים לסייע להם בחיפוש עבודות אחרות.
- ד. מי שלא ימצאו לא עבודה יחזיקוהו ממעשר כספים של המפעל עד שימצאו לו עבודה. אם המפוטר לא מסייע לעצמו בחיפוש עבודה אין חובה להמשיך ולהחזיק בו.
- ה. חובה על בעל המפעל לעשות צדקה עם פועליו יותר מאשר עם אחרים, מדין "הקרוב קרוב קודם", ומכיוון שהיה פועל אצלו התחייב לו והוא כקרובו שיש לדאוג לו תחילה.